

EVANGYÉLIOMI

PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, 3-iknál 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodat érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-uteza, 1078. sz. a. intézendők.

A lelkipásztor és háza.

„Hol kezdjük a munkát“ (I. évf. 307. l.) című soraimban elmondtam ugyan azon főbb vonásokat, melyeknek a lelkipásztort jellemezni kell, — és meg vagyok győződve, hogy a kiben az igehirdetőnek általam elszámlált belső kellékei meg vannak, az jól fog forgolódni és megállani az élet és társadalom minden viszonyai közt, mert a lélek minden körülmények közt megtanítja őt helyesen szólani és cselekedni. Mindazáltal az egyháziasság és vallás iránti közöny, és a közerkölesök hanyatlása fölötti aggodalmak és panaszok ezen korszakában, hogy a javítás kérdéseinek circulus vitiosusba ne essünk, nem tartom elégszer ismételtetőnek, hogy a hitélet újra ébredésének, a vallásosság és közerkölesök emelkedésének első s elengedhetetlen feltétele az igehirdetők, a lelkipásztorok önreformálása. Épen ezért, miután elmondtam a lelkipásztornak mint igehirdetőnek kellékeit, hogy az általam vázolt kép teljesebb legyen, megkísértem elmondani azt is, hogy e kellékekből folyólag milyennek kell a lelkipásztornak lenni az élet különböző viszonyai közt.

Az életben találkozunk néha a szakpályák oly egyénéivel, kikbe szakjuk annyira belecsontosult, hogy bármiről legyen szó, ők saját szakjuknak eszmeköréből kibontakozni teljesen képtelenek. Isten mentsen! hogy lelkipásztoraink ily egyoldalú megkövesülések legyenek. Pedig vannak, kik a lelkipásztor magaviseletében, az általa képviselt elvekből folyólag a rideg komolyságot, a mosoly nélküli méltóságos és zárkózott magatartást majdnem elengedhetlennek tartják. Mit mondana ezeknek a kánai mennyekzöben, és a publikánusok vigalmában részt vett Mesterünk?

Én pedig kizárólag azt tartom helyesnek, ha a lelkipásztor a minél több irányu emelkedett képzettség, helyesen gyakorolt gondolkozási képesség s belső szivnemesség birtokában, a társadalommal érintkezéseinek folyvást arra ügyel, hogy Pál intése szerint: legyen a hiveknek (sőt a nem hiveknek is) példa a beszédben, a nyájaskodásban, a szeretetben, a lélekben, a hitben s a tisztaságban.

De hogy világosabb lehessenek, részletekre térek.

A lelkipásztor ruházata a egyházi irodalmunk terén már több ízben volt eszmeesere tárgya. Hogy a szennyes, rongyos, tuldivatos, tarkabarka, rikitó színű és sallangos ruházat mint olyan, mely a lelkipásztorokhoz illetlen, sokaktól határozottan kárhóztatva lett, azt csakis helyeselni tudom. Megülledett s férfias gondolkozásu egyénnél, a milyennek pedig minden lelkipásztornak lenni kell, a ruházatban, — mely lehet ugyan szegényes is, — a tisztaság, épség, solid egyszínűség és egyszerűség, oly elengedhetlen feltételek szokásaink szerint, melyeknek hiánya nevetségessé és botrányossá teheti megjelenésünket. Azonban a kasztszerű egyenruhát sem tartom helyesnek, mi protestáns lelkipásztorok nem képezvén külön rendet, hanem tettel és szóval tanítói, tanács- és példaadói tartozván lenni velünk teljesen egyenlő emberi jogokkal bíró környezetünknek, — s környezetünk közöl épen nem egyenruha, vagy más kasztszerű zárkózottságot jelző külsőség, hanem képzettségünk, hitünk buzgóságának, cselekedeteinknek és magunkviseletének erkölcsi feddhetlensége s tisztasága által kell, ha tudunk, kivállani. A külsőségek általi megkülönböztetés s korlátvonás bizalmatlanságot és hidegséget szül, míg nekünk tisztán evangéliomi eszközök használatával, mik közt alig van megemlítve az egyenruha, épen a bizalmat és szeretetet megnyerni feladatunk.

Nekem megvallom, mindig bizonyos mérvű hiánynak tűnt föl hazánk reformációjában az, hogy lelkipásztoraink a külföldi egyetemek idegenszerű egyenruháit honosították meg nálunk. Én úgy gondolom, hogy hasonlíthatlanul célirányosabb leendett, ha hazai lelkipásztoraink hiveik rendez ruházatát fogadták volna magokéul, — s mig így a szegényebb osztály ruházatát időről időre czélszerűbbé alakítván, a ruházatban is példaadók lettek volna, más oldalról ezen ruházatnak magokviseletének nemessége által a magasabb köröknel tiszteletet, magoknak pedig az együvé tartozás eme külső jele által is hiveik közt könnyebben vívtak volna ki bizalmat.

Én nem azt tartom kívánatosnak, hogy a lelkipásztor külső ruháján egyszerre fölismerhessük hivatalát is, — hanem azt, hogy külső megjelenésében is rögtön meglát-

 Teljes számú példányokkal még szolgálhatunk.

tassék az, hogy komoly, tisztességes, s érett gondolkozásu egyénnel van dolgunk; — társalgásából meg észrevehesük nem azt ugyan hogy épen lelkipásztor, hanem minden- esetre azt, hogy ő hívó, értelmes, jóakaratu és minden irányban segélyre kész Krisztus követő.

A lelkipásztor gyülekezete tagjaival minél többször érintkezzék. Meglátogatni a beteget, özvegyeket, árvákat, ez az irás szerint a szeplő nélküli isteni tisztelet. A hol a gyülekezet tagjainak saját házi körükben is vigaszra, tanácsra, szeretetteljes gyámolításra van szüksége, ott a lelkipásztornak hiányozni nem szabad. Nincs szándékom cura pastoralist irni, de azt nem hagyhatom említés nélkül, hogy vannak társaink, kik a theologiai tanfolyam alatt ugy is csak homoeopathikus adagban tanult Cura pastoralist annyira elfelejtik, miszerint a hiveikkeli vigaszt és világosságot sugárzó minél többszöri érintkezés helyett, a három lépésre a testtől s követelő rideg elzárkózottság által vélik legjobban föntartani lelkipásztori méltóságukat. Pedig meggyőződésem szerint, ha megkapjuk is így a hideg Nagytiszteletü ur czimet, de a sokkal szebb, és hasonlíthatlanul megtisztelőbb tiszteletes atyám uram megszólítást bizony nem fogjuk kiérdemelni.

Itt említem meg futólag a lelkipásztorokat annyira visszásan jellemző cím-kór s á g o t is. Tisztelendő, nagyontisztelendő, nagytiszteletü s főtisztelendő, — s mellé tudós czimmal ruháztatjuk föl egymást kölcsönösen. Az evangéliom szolgái számára tudnánk-e kigondolni visszássabb eljárást? Magunk közt az atyámfia, bátyám és öcsém, — hivatalos használatul a tudós teljes elhagyásával a tiszteletes s a hivatali fokozatok mindegyikén egyenlőn használandó cím lennének egyedül a hozzánk illők. Ugy is nagy gyarlósága nemzetünknek a czimkórság, — nekünk azért a helyett, hogy ezen kór ragályának legyünk nevetéséges áldozatai, egyedül méltó szerepünk az ez ellen példaadásunkkal való tiltakozás lehet.

De térjünk vissza a lelkipásztorhoz gyülekezetében.

Fontos kérdés az, hogy a lelkipásztor hiveinek családi örömeiben s mulatságaiban részt vegyen-e? A ki nem érez magában elég erőt arra, hogy a mértékletességben példaadó, a társalgás nemes iránybani vezetésére elég erélylyel és sikerrel hatni tudó legyen, az helyesen cselekszik, ha ovatos hivei családi mulatságainak látogatásában. A ki azonban biztos lelki edzettsége felől, — s erre kell mindnyájunknak törekedni, — hogy a mulatság könnyen kitörhető lázának ragályát nem csak magába szívni nem fogja, sőt e ragálytól másokat is megóvni, s a társas örömök élvezetében is a tiszta erkölcs korlátait megőrizni s megőriztetni képes... annak lelkipásztori kötelessége, ha megkerestetik, hiveinek vigalmaiban részt venni. Azon, a lelkipásztori működést teljesen lehetlenítő, az embert és

keresztyént beszennyező visszaélésről, midőn valaki a poharak közt és által, s az emberi gyengeségek kizsákmányolásával törekszik népszerűséget hajhászni, mint lelkipásztoraink közt hála Isten! ugy is rendkívül ritka tüneményről, fölösleges is szólanom.

A műveltebb körökkel érintkezésnél két tulságba szoktak esni némely társaink. Hogy a vig hangulatnak tevékeny tényezői legyenek, némelyek igenis világias modorban sok olyat engednek meg maguknak, a mik a finomabb érzések, a gyengédség és szemérem rovására esnek. Mások meg beburkolózva a szenteskedés palástjába, mint az egyiptomiak lakomáinál a koporsók, visszataszító tiltakozási jelek e világ hiábavalóságai ellen. Azzal hogy keresztyének vagyunk, épen nem szüntünk meg emberek is lenni, de sőt ezáltal köteleztetünk s képesítettünk arra, hogy az ember fogalmának emelkedettebb kifejezését személyesítve, a földi lét ártatlan, kedélyemelő s fölüldítő örömeiben is részt vegyünk, — csak azt nem szabad soha szem elől tévesztenünk, hogy az emelkedettebb érzés embernél a vidámságnak tényezője is, kifejezője is csak olyan szó és cselekvény lehet, a mi az erkölcsi nemes érzet kívánalmaival szigoron megegyező. Társalkodásunkban, s egyes eszmék fölötti vitákban folyvást a biblia sánczai és kifejezései mögé zárkozunk épen nem szükséges, sőt helytelen. — de az meg elengedhetlen kötelességünk, hogy a mi által az erkölcsi érzetet, vagy a hitélet buzgóságát megtámadva látnánk, azt, nem szégyenelve a Krisztus evangéliomát, szelid de határozott megjegyzés nélkül soha ne hagyjuk.

Hát a politikai küzdelmekben és pártvitákban miként viselje magát a lelkipásztor? Ezen kérdésre korunknak sok kellemetlen tapasztalatai világos feleletet követelnek. Az egyik rész tanuja levén annak, hogy a pártküzdelmek s korteskedések közti zászlóvivőség miatt, a majdnem féktelenségig szabad sajtó terén, miként hurezoltattak meg, — s hiveik közt is mennyi háboruságnak magvait hintették el némely lelkipásztorok, egész határozottsággal azt tartja helyesnek, hogy a lelkipásztor a politikai mozgalmakban legyen teljesen közönyös. Ez egyszerű megtagadása lenne annak, hogy a lelkipásztor a polgári kötelességek teljesítésében és jogok gyakorlatában is példaadója s utmutatója tartozék lenni hiveinek és környezetének, — pedig fölfogásom szerint ez is egyike a Jézustól előnkbe szabott kötelességeknek. Nem helyeselhetem ugyan én sem azt, hogy a lelkipásztor a politikai mozgalmak hibáiban, s mások gyengeségének kizsákmányolására számított cselekvényeiben részt vegyen. Azt sem helyeselhetem, hogy bármely politikai pártnak föltétlen hive, s az ellenpártnak föltétlen rosszalója legyen, — mert hisz soha nem volt s nem lesz oly politikai párt, melynek programja minden pontjaiban nem csak teljes igazság, de

még csak helyesen indokolható szükségesség is lenne; — s ismét nincs párt, melynek pontozatai közt helyes is nem volna. Egyeseket vezethet rossz akarat, de egy egész politikai pártról feltennünk soha nem szabad, hogy azt ne a használni akarás vezetné, — s a pártok véleményei igazságának föltétlenségét épen az czáfolja meg, ellenmondhatatlanul, hogy e vélemények különbözők. Föltétlen igazság csak az Isten beszéde, — polgári életünk kérdéseiben ily föltétlenséget csak a korlátolt ész és a rossz akarat merészelhet követelni magának. A lelkipásztor arra van hivatva, hogy a mindennapi kérdéseknél is az emberiség eszményi hivatására intő, — s e hivatás útján példaadó és vezető legyen. Neki föltétlen hódolattal csak oly ügyet szabad szolgálni, a mely minden egyes részleteiben is az igazságosságnak, s a társadalom minden tagja jól fölfogott szellemi és anyagi közérdekének megfelelő. Ugy is erős az emberben azon gyengeség, melynélfogva szeretjük azt követelni, hogy kizárólag mindig nekünk van igazunk, — pedig ha egy pártnak föltétlenül vagyunk tagjai, ez a gyarlóság csak nevedik bennünk, s az ellenvélemény iránt türelmetlenek leszünk.

Szavazzon a lelkipásztor a meggyőződése szerint helyesebb irányú párttal, — s e tekintetbeni meggyőződését nyilvánítsa szabadon és határozottan, — de legyen egyuttal mindenki iránt egyenlőn igazságos, jóakarattal teljes, erkölcsi önértet s feddhetlenséget tükröző mintakép, ki az ellenpártnál is elismerje a mi jó, az ellenvélemény iránt is türelmes és méltányos, s a politikai harcok leghevesebb kitörései közt is szigorú önmérsékletet tanusító legyen. Ha a lelkipásztor a politikai mozgalmakban nem mint csábító kortesvezér, nem mint a párt üres szólamoktól duzzadozó nagyhangú zászlósa, hanem úgy vesz részt, hogy kötelességei teljesítésében s jogai gyakorlatában a mindenki iránt egyaránt méltányos és igazságos eljárás nyilvánul, és szavaiban az örökigazságokhoz alkalmazkodás s az azokra való hivatkozás hangzik föl . . . nem csak hogy nem tesz lelkipásztorhoz nem illő dolgot, de sőt mint az ó-szövetség prófétái, épen ez által lehet arra nézve is munkás, hogy a polgári és társadalmi élet törekvései és irányzata az isten iránti kötelességek teljesítésével minél inkább összhangba hozassék.

(Folytatás és vége köv.)

E ü d o k i a.

Észrevételek az „Észrevételek“-re.

Az „Ev. prot. Lap“ mult évi 48-dik számában megjelent vezércikk elolvasása után tollat fogtam én is s erre az előző számban a szerkesztő ur azon nyilatkozata adott főleg előszókat: „Vonzuk fel a lepleket, mutassuk meg a sebeket és szerető gondos kézzel gyógyítsuk azokat.“ — Ezen szavakat nem csak megértettem, hanem át is érzettem — ugyanazért előre bocsátom, hogy bár bátran, minden mellékes érdek nélkül, — de őszintén s a legjobb akarattal mondandom el tettem tiszta meggyőződésért.

Midőn nt. Révész Imre ur „egy elszomorító pont a debreczeni főiskola jelen korából“ czimű cikkét megírta, Ő a ki a prot. vallásért, annak

Debreczenben virágzó főiskolájáért életét és vérért minden pillanatban kész volna feláldozni, — tudom, hogy szive vérével írta ezen cikket, azonban mint okos orvos, ha operációval él is; addig igyekezik a sebet hegeszteni, míg egészen be nem evésdett, ne hogy később a m p u t á l n i kellessék; de azt is tudom, hogy bár hazai főiskoláink e k ö z ö s b a j á t a n t. ur is épen úgy tudja, mint az „Észrevételek“ czimű cikk írója, nem akart általánosságban szólni, úgy gondolkodván: Péternek szólok, Pál is értsen róla.

Nem csak a debreczeni főiskola kizárólagos nyavalyája ez uraim! hanem így van ez a s.-pataki főiskolában is, a többi főiskolákról nem szólhatok; nem ismervén közelebbről, adná Isten hogy ne így lenne!

A ki kétkednék szavaimban olvassa a legközelebbi 187¹/₅. értesítőjét a s.-pataki főiskolának 7-13 lapjain, a hol szintén a kitzűött pálya kérdések bírálata tárgyalatik, látni fogja, hogy nem kisebb a nyavalya Patakon, mint Debreczenben. Ezen állítás a mai napon fájdalom, de absolute igaz, bár ne volna!

Hanem ne álljunk itt meg és ne csak jajgassunk a nyavalya körül, de mutassuk fel a sebeket és szerető gondos kézzel gyógyítsuk azokat, ez az én elvem is.

Nem értek mindenben egyet az „Észrevételek“ czimű cikk írójával, abban sem a mit megírt, de meg sokat kihagyott a leglényegesebb okok közül, ez a második ok, a miért tollat fogtam.

Nem csak a gymnásiumban — s annyival inkább nem az akadémiában rejlik az ok, a miért ezen elszomorító pont megvan e főiskolákban. Kezdődik ez uraim már a városi vagy falusi elemi iskoláknál.

Ugyanis ott kell már főfigyelmet fordítani arra, hogy a gyermek gondolkodjék, vagy is helyesebben mondva gondolkodási képessége fejlesztessék, s ez által a maga lábán tanítani meg járni, önmunkásságra szorítani és szoktatni, szóval mihelyest írni megtanult, f o g a l m a z t a t n i, de gyakran, erre pedig sokkal kevesebb gond fordított ezelőtt, mint ma, bár most sem elég fordítottatik, daczára hogy országszerte szorgalmazva van, a beszéd és értelemfejlesztés a tanrendszerben.

Méltóztassanak elhinni, ha oda ér a gyermek, midőn a tanító a legjelesebb és ismertebb állatok egyikét, p. o. a lovat neki elmagyarázta és azt a harmincz sorból álló magyarázatot hat vagy hét sorban le tudja írni becsületesen, már meg van az alap, lehet mire fokozatosan építeni, csak legyen kinek. Csekélységnek látszik ez az igaz, de a legnagyobb folyamok is csak kicsiny kis forrásból erednek.

Mindig szerettem az olyan egyházlátogatót, a ki főgondját az értelem fejlesztésre fordította, és ezt feljebb becsülte azoknál a szajkó módra betanított kérdéseknél, a mikből a gyermek nem ért semmit, mert ha kizökkent belőle, míg a sipot a tanító szájába nem adja, nem tud belejönni.

De akadnak olyan magokat mutogatni szerető egyházlátogatók is, a kik oly kérdéseket szeretnek fölrakni a gyermekeknek, hogy a tanító is elbámul, kukkantani sem tudván ahhoz; de háába, ott van olyankor a presbyterium is, meg a szülők közül is egy néhány, ezek előtt ki kell mutatni, nem azt, hogy mit tudnak a gyermekek, hanem hogy mit tud az iskola látogató vizsgáló ur!

Nem tudtam kerülni, hogy ezt a néhány sort be ne hozzam, mert ha végeredményét tekintjük, ki fog tűnni, hogy nagyon is szorosán tárgyamhoz tartozik.

*

Ez azután azt a hatást teszi, természetesen a nem nagyon lelkiismeretes tanítónál, hogy a másik évben még annyi gondot sem fordít az értelem fejlesztésre, hiszen a múlt vizitáció sem nagyon ügyelt rá, hát ha a másik sem fog. Praxisból beszélnek uraim, magam is voltam — mint végzett — három évig tanító. A h a n y a g t a n i t ó jobban szereti a gyermeket a kiszabott tantárgyakra szajkó módra megtanítani, mint magyarázni, fogalmaztatni, azt átnézni s a gyermekkel vagy maga kiigazítani, pedig ez volna a fődolog. — Igen de vannak olyan tanítók a kiknek mindenütt jó, csak az iskolában nem, mert az az iskola por igen rossz, némelyiknek belepí a ruháját, másnak a mellét!

Tovább menve a gymn. I. osztályába, igaz, hogy szerintem ez a legnehezebb tanári állás az egész gymnáziumban, mert itt sok különböző nevelésü, képességü, jellemü, erkölcsü éretlen gyermekeket kell rendhez, fegyelemhez és figyelemhez szoktatni, a mellett a kiszabott tantárgyakat tanítani, bizony nem kis munka, de itt is a főgondot a számtanítás elemeire és a f o g a l m á z á s r a kell fordítani, valamint a gymn. többi osztályaiban is mindenütt a f o g a l m á z á s a fődolog.

Egyáltalában kevés az a hadi vagy szorgalomszaki munka s az is egy vagy két tantárgyból, hanem fel kell ölelni minden tantárgyat, úgy hogy minden napra essék (beosztva) a tanulóknak egy öndolgozata, s azt sem úgy csak fölolvastatni, hanem a tanár szólítson meg egy jó, közép- és csekély képességü tanítványát, olvastassa föl velek munkájokat, azután bíraltassa meg szintén tanítványával, ő csak a bírálatot igazítsa ki, méltóztassanak meghinni, hogy ebből a három munka és három bírálatból, többet tanul az osztály, mintha 99-et olvastat föl egymásután e nélkül.

Mintha látnám mosolyogni némely olvasómat, hogy ezt nem bírja meg sem a tanár, sem a tanítvány. Ez nem áll. A tanár megbírja, mert egy órája van rá — kell hogy legyen — azon órán jobbat és hasznosabbat nem végezhet, a tanítvány szintén megbírja, ha fokozatosan s a mi fő: e r e j é t n e m m e g h a l a d ó m u n k á r a s z o r i t t a t i k, sőt örömmel fog dolgozni, mert maga is észreveszi magán a haladást. — A tanár bírálata mindig jóindulatu és jóakaratu tartozik lenni, ezt kikötöm, csak a hol malitját vesz észre, ott van helye a szigornak.

És ezzel mit nyer meg észrevétlenül a fiatal ember, azt hogy teljesen elszik a szajkó módra való tanulástól, mert a k i t u d g o n d o l k o d n i, a z m á r n e m f o g t u d n i m a g o l n i. Megdönthetetlen axioma ez. Óriási lesz ez az előny, mert a magolás ma is Istenátka a fiatalaságon.

Könnnyü azt kimondani, hogy a szajkó módra való tanultást kerülni kell. De hogy ? ! ha nem ezen az uton ? tessék gondolkodni megtanítani a fiatalaságot s nem fog szajkó módra tanulni, még ha rászorították is.

A b ö l c s é s z e t i é s t h e o l o g i a i szakokban sőt a jogiban is, csekély felfogásom szerint ezek a szabályok alkalmazandók, a theologust nem csak predikáció írásra kell képezni, hanem a vallásos élet nevezetesebb mozzanatait megfigyelve, mind szabadon választott, mind kiadott tárgyról eszmecserékre, értekezésekre, s csak ezután mélyebb dogmatikai értekezletekre, de ez megint nem célravezető bírálat nélkül. Itt már, valamint a gymn. két felsőbb osztályában (VII. VIII) a munkálatok kiadandók bírálatra s először a munka, azután a bírálat olvasandó fei, mind a munkára, mind a bírálatra elsőben

is az illető pályatársak tegyék meg észrevételüket s csak azután mondja el a tanár a magáét.

De a theologus diákon Patakon megtörtént még az is, hogy minden ünnep előtt kellett egy predikációt, vagy katechisatiót készíteni, különben a törvény szerint a ki nem készít, elesik az ünnep választás jogától, mi aztán úgy is tettünk, hogy beadtuk az albát, a mi annyiból állott, hogy összevertünk egy iv tiszta papírt, ráirtuk: ünnep után kiváltandó t. i. a vacatióba készített munkával, de a kiváltás rendesen elmaradt, mert hiába, nehéz volt egy munkát megírni, nem szokván meg az önmunkásságot.

(Folytatjuk.)

Gesztelyi N a g y L a j o s ,
ref. lelkész.

B E L F Ö L D.

Lelkészerkezet Kiskoleson jan. 3. 1876.

A nagybányai ref. egyházmegye Krassó vidékének az ugynevezett bükkaljának lelkészi köre értekezletét f. év jan. 3-kán Kiskoleson tartá meg.

Lelkészi értekezletünk tagjai az új év kezdetén találkozás alkalmával egymást testvéri szeretettel üdvözölvén, szent egyetértést, virágzást óhajtván a vitézkedő protestáns egyháznak, erőt, segedelmet, kitartást a lelkészi s tanítói karnak, és minden rendü hiveknek; szebb jövőt a hazának, a szenvedő emberiségnek.

Legelsőben az államsegély tárgyában kinevezett ft. egyházkerületi küldöttség „Jegyzőkönyv 1875. nov. 25-ki tervezete vagy javaslata“ ellen tétetett némi észrevétel.

És méltán, mivel az egyházkerületi küldöttség a 24,000 forint államsegélyt következő módon kívánja kiosztatni:

1-szor. 8000 frtot, jövőre is állandóan a debreczeni főiskola részére óhajt kiadatni, az 1871 jan. egyházkerületi jegyzőkönyve 25-ik szám határozata szerint.

2-szor. A fenmaradó 16,000 frtból 8000 frtot a 13 egyházmegyében a lelkészi nyug- és gyámintézetek közt aránylag kívánja megosztani.

3-szor. A 3-ik 8000 frtból, 6000 frtot minden évben az állandó segélyezést igénylő egyházak és belhivatalnokok közt kíván kiosztatni.

4-szer. 2000 frtot minden évben építkezéssel foglalkozó szegény egyházak vagy rendkívüli helyzetbe jutott csapásokkal sújtott belhivatalnokok segélyezésére kíván fordíttatni.

Mely javaslat megvizsgálására felhivatnak az egyházmegyék, hogy gyűléseikben tüzetes tanácskozás tárgyává tegyék, hogy annak idejében a ft. egyházkerületi közgyűlés által tárgyalatván, e fontos ügyben, végleges határozat hozattassék.

E javaslat és intézkedés folytán „l e l k é s z i é r t e z k e z l e t ü n k“ mint érdekelt, az államsegély tárgyában szerény véleményét és óhajtatását némi tájékozás végett kimondja.

Hogy 1871. évben jan. 12—14 napjain tartott közgyűlésének jegyzőkönyve 25-dik száma szerint a ft. egyházkerületi közgyűlés, az egyházkerületi küldöttség véleményes jelentése vagy javaslata folytán, az államsegélyből egy harmadát 8000 frtot, 10 éven át, az iskolai építkezésre visszatartott, az egyházmegyék: illetőleg az egyházak és belhivatalnokok utólagos hallgató nyugvásukat beleadták — jöllehet ekkor is óhajtották volna az illető egyházak s belhivatalnokok az előleges tüzetes okada-

tolását a 8000 ft. visszatartásának, — mert midőn az államsegélyezett szegény egyházak és belhivatalnokok 10 éven át 80,000 frt áldozatot hoznak az iskola vagy nevelés szent ügyének visszatartott segélyfilléreikből, jogosan és méltán kérdésbe tétethetik, hogy hát a gazdag egyházak és belhivatalnokok, kik e segély elfogadására jelen boldog körülményeik közt igényt nem tarthatnak, aránylag minő áldozattal járultak vagy járulnak?

Most azonban az egyházkerületi küldöttség új javaslata ismét oda irányul, hogy a 8000 frt visszatartása által, ismét a szegény egyházak és belhivatalnokok szoríttatnak háttérbe, mivel vagy végkép elesnek a segélytől vagy csak fillért nyernek néhányan osztályrésztül.

E tekintetben szerény észrevételünk az, hogy az államsegély a jelen nyomor enyhítésére csak is a szegény egyházak és belhivatalnokok számára ajánlatott, és az egyházkerületi küldöttség, a midőn jelenleg a másik 8000 frtot a 16,000 forintból, a 13 egyházmegyében levő lelkészi nyug- és gyámintézetek közt kívánja egyetemesen és aránylagosan megosztani, vagy azon gazdagabb egyházakban jól díjazott belhivatalnokok özvegyeivel és árváival is, a kik különben soha nem osztzkodtak volna, a jelen vendkivüli helyzetben levő egyházak és belhivatalnokok javára ajánlt segélyezésekből.

Továbbá méltó figyelembe veendő az is, hogy a tiszántuli ref. egyházkerület által felállított magyar ref. segély-egylet megalapítására tett ajánlatok, és a debreczeni iskolai építkezésre kivetett lélekszám szerinti 2 kros adakozások minden egyházmegyéből és egyházból nem egyenlően vagy aránylagosan folytak be, mivel némely egyházmegyék és egyházak a kimutató szerint a befizetésre nézve hátrányban vannak, vagy kötelezettséget sem vállaltak.

Végre méltó figyelembe veendő, hogy a tiszántuli egyházkerületben szolgáló szegény sorsu belhivatalnokok, különösen a lelkészek pótfizetést nem nyernek, sem kisdied egyházaik affiliálva nincsenek.

Ugyanazért óhajtható volna, hogyha a 24,000 frt államsegély egészen nem is, legalább az eddig kiosztott 16,000 frt valódi céljának, a jelen nyomor enyhítésének némi pótfedezésére részben megfeleljen.

Indítványba tétetett lelkészi értekezletünkön az általános zsinatra előkészítő egyetemes konvent*) megtartása, mely minden egyházi s iskolai sérelmeket megorvosolnatestvéri villongást megszüntetne, sok nehéz kérdést sikeresen megoldana stb.

Javaslatba hozatott, hogy a szélesen kiterjedő és a Szamos által két részre osztott egyházmegye, esperesi látogatását két részre oszssa, mivel így az egyház és iskola ügyeit könnyebben megsejmelheti. — Egyszersmind indítványba tétetett, hogy nagyobb hatás, siker kedvéért világi részről az illető egyházmegyei segédgondnok is megsejmelhetné a szegény egyházakat és

*) A nemzeti zsinat végett csak a kerületek közakarata, s nem konvent kell. Ma még oly országokban is, hol zsinat rég nem tartott, mindenütt zsinattal találkozunk; hazánk alkotmányos jelen állapota ritka kedvező alkalom. A határozatképes konvent holt eszméje túl van már szárnyalva, s az azt vitatók elmaradt álláspontot védnek. Szabad nemzeti közzsinat! e mellett el kell halványulni a törpe konventnek.

S z e r k.

iskolákat, és ott hol szükségét látná a számadatoltató széknek, törvényes eljárásnak, tüstént végrehajtást eszközölne.

Szóba hozatott, hogy a népiskolai tanterv kötelező tanönyvei közé, czélszerű volna még felvenni és taníttatni a növendékekkel: ember-egészségtant, növénytant, és mezőgazdasági tant. — Óhajtasul fejeztetett ki az is, hogy az iskolatantói értekezletek az új mérték rendszer tanítását értekezésük alkalmával tüzzék ki tanácskozásuk tárgyává, mert sok helyen nem csak az iskolai növendékek, hanem némely tanítók sem értik alaposan.

Ezzel befejeztetett lelkészi értekezletünk gyűlése. — Vajha óhajtott siker koronázná közreműködését, nemes törekvését.

B o d n á r J á n o s,
kakszentmártoni ev. ref. lelkész.

Székelyudvarhely, tűz a kollégiomban.

Szomorú hírt mondok. E hó 8-ikára virradólag éjjel után három óra körül a sz.-udvarhelyi ev. ref. kollégium második emeletének az első tanári lak felől eső alsó szögletén éppen a nagy auditorium szomszédságában az egykori Lacedaemon nevű lakszobában, de a mely ez idő szerint tanteremmé volt átalakítva, bizonytalan uton-módon tűz ütött ki.

Megsemmisült a jelölt tanterem, meg van rongálva leginkább védelmi célból az auditorium fedele és a megsemmisült tanterem szomszéd terme, melynek neve hajdan Corinthus volt, de ez idő szerint az is tanteremmé volt átalakítva.

A tanuló ifjuság és városi polgárság erőfeszítése meggátolta a tűz nagyobbra terjedését. Személyi szerencsétlenség nem történt.

Az előjáróság még az nap délelőtt ülést tartván a „Viktóriánál“ biztosítva volt épület ügyében megtette a szükséges lépéseket, intézkedvén a felől is, hogy az iskolai munkálkodás akadály nélkül tovább folyhasson.

S z a k á c s M ó z e s.

Bizalmas kérelem,

a nagy tiszteletű esperes urakhoz.

Mély tisztelettel kérem a nagytiszt. esperes urakat, kikhez a „Temetkezési lant“ 4-ik füzetére vonatkozó megrendelési íveket bátor voltam küldeni, és még — néhányat kivéve — mind visszavannak, — legyenek kegyesek a legközelebbi egyház-látogatás alkalmával, a megrendeléseket az illető tanító urak figyelmébe ajánlani; hogy legalább a nyomtatási költséget fedezhetném! . . . Valóban, e 4-ik füzetnek ily végzetes állapota, szózatosságot intelem arra, hogy: „írótollam letenném!“ Azonban erősen hiszem és reményem, hogy valamint a 3-ik füzetnél ama szép sikert, a nagytiszt. esperes uraknak köszönhetem. — ha kegyesek lesznek fentebbi kérésemet meghallgatni, — a közvetlen főpásztori felhívás, a maga édes eredményét bizonynyal meghozandja.

E mély tisztelettel párosult bizalmas kérésem után vagyok Nagy-Tótfaluban, jan. 2. 1876. — a nagytiszt. esperes uraknak

alázatos szolgálója:
B ö r z ö l i G á b o r.

K Ü L F Ö L D.

A poroszországi egyetemes zsinat.

(Folytatás.)

A tartományi zsinat határozatai az egyetemes zsinat elébe terjesztetnek, a mely azoktól a jóváhagyást megtagadhatja, ha hogy azok „az evangélikus országos egyházak egységével, hitvallás és unió, kultus és alkotmány tekintetében nem egyeznek meg.”

„Az egyetemes zsinat tudomást vesz az országos egyháznak a német evangélikus egyház többi részeihez való viszonyáról.” „Az országos egyháznak más egyházi gyűlésekben, különösen azokban való részvevésére a melyek nem z e t k ö z i vagy f e l e k e z e t k ö z i jellegűek, szükség az egyetemes zsinat beleegyezése.”

Az egyetemes zsinat hatósága (bizottság) áll egy elnökből, annak helyetteséből és 5 ülnökből, kiket mind az egyetemes zsinat választ; ezekkel együtt még más 17 választott tag képezi a z s i n a t i t a n á c s o t.

A z s i n a t i h a t ó s á g é s z s i n a t i t a n á c s v á l a s z t á s a valamint illetékessége felől szóló paragrafusok legközelebről egy bizottsághoz utasítottak; így tehát a 22—30. §§-ok feletti szövege tovább folytatott. Az elnök azon szabadalma, mely szerint a szavazatok egyenlő száma esetében szavazása által határozatot alkosson, a 25. §-ban eltöröltetett; oly esetekben, miként az politikai gyűlésekben meg van honosítva, az indítvány el nem fogadottnak tekintetik. — A 26-dik §-ban a jelentés, melyet a zsinati hatóság saját működéséről a szabályzat szerint teljesít, a zsinati tanács tevékenységére és a tartományi zsinatnak az egyetemes országos egyházat illető jelentékeny tanácskozásaira is kiterjesztetik. A 27-ik §-nál tett azon indítvány, hogy a zsinati tagok a zsinatba lépések alkalmával a hitvallásra köteleztessenek, elvettetett. És valóban e követelésnek meg vannak a maga nehézségei, valameddig az egyház a lelkészeket illetőleg nem bizonyos abban, hogy a hitvallásra köteleztetéssel valami valóságos biztosítékot nyerjen. — A 28-ik §-nál Dr. K ö s t l i n hallei theologiai tanár ellene szolt és szavazott azon tételnek, hogy a zsinat naponként imával és szentírás olvasással nyitassék meg. Igen öröndetes dolog, hogy a zsinat a tételt csaknem egyhangulag elfogadta.

Ezután a 19. és 20. §§-okhoz tértek vissza. Ugyanis a z s i n a t i h a t ó s á g m e g á l l a p í t á s a tekintetében Gróf K r a s s o w azt kívánta, hogy az ülnökök száma 7-re emeltessék és köztök 3 lelkész legyen. Ez utóbbiakra nézve egyébiránt önként érthető, hogy dologhoz értő theologusoknak kell lenni; de ezen indítvány határozott roszalással találkozott. — A 20-dik §-ban a zsinati tanács két taggal erősített, egyik Szilézia, másik Westfália részéről levén választandó, úgy hogy most már ama tartománynak 3, emennek 2 képviselője van. Nagy igazságtalanságnak látszik az, hogy ezen zsinati tanács tagjai nem tartományi csoportozatok szerint, hanem az egész zsinat által választatnak. Ha a többség túlhatalmával vissza él, akkor könnyen megtörténhetik, hogy a zsinati tanácsba olyan tagok jönnek, kiket az illető tartomány, nézeti képviselőiül semmiképen el nem ismer. Ilyen kérdésekben a központosítást nem kellene tulfeszíteni; minél inkább érdeklődnek a

tartományok valósággal a központi működések iránt: annál nagyobb fog lenni a zsinati határozatok tekintélye.

Ezen, a választást illető szövegnél még fontosabbak voltak a z s i n a t i h a t ó s á g é s z s i n a t i t a n á c s i l l e t é k e s s é g e feletti tanácskozások, a tervezet 31—34 §§-ai szerint. Különösen két irányzat szerint tétettek jelentékeny változási javaslatok. Nevezetesen, hogy a zsinati hatóság némely felhatalmazásai legelsőben a zsinati tanácson menjenek keresztül; ezen módosítás mellett emeltek szót K l e i s t - R e t z o w, és H e g e l elnök. Azonban e két bizottság munkájának felosztása, a határozatban különös gondossággal vitétt keresztül; egyébiránt épen nem is volna kívánatos, hogy a zsinati hatóság a zsinati tanács pusztá ügyvezető bizottságává törpíttessék le. A gyűlés csekély változtatással meg is hagyta a paragrafusokat úgy, a mint azok hangzanak. — Ellenben a legélénkebben sajnálható, hogy K ä h l e r tanárnak a zsinati hatóság illetékességének kibővítésére tett s védelmezett indítványa nem ment keresztül. E szerint ennek a testületnek a főegyháztanács által az egyházkormányi helyek betöltésénél és theologiai tanárok választásánál gyakorlandó hatáskörben részt kellett volna vennie. Bizonyára ezen a helyen kifejezést lehetett volna adni annak, hogy vajjon hajlandók-e a zsinatnak valami valóságos hatalmat engedni? Ha a király, úgy, miként eddig a kultusminiszter és főegyháztanács közremunkálása mellett tölti be a magasb egyházi hivatalokat, a kultusminiszter pedig a theologiai tanárokat nevezi ki: akkor az egyház önálló cselekvéséről nem lehet beszélni, sőt inkább megmarad ezután is, mint volt ezelőtt, e két legfontosabb ügyben az államnak egyházi főhatalma, és fen fog állani teljes erejében daczára a zsinatnak. Ha már az uralkodó viszonyokból kifolyólag alig lehetett számítani, a zsinat részéről a tanárok beállításánál közreműködésre: mindazáltal azt várhatta volna az ember, hogy legalább az indítvány első része üdvözölve fogadtatik. De Dr. B r ü c k n e r abban a főegyháztanács tagjainak megszorítását látta, a kiket pedig ő nem akar a zsinati hatóság expeditorává letörpíteni. Ez ügy a kormány részéről is igen határozottan elvettetett. Ennek daczára az indítvány első része 77 szavazatra talált 88 ellenében; a mi azt bizonyítja, hogy annak hordereje helyesen elismertetett. Talán a második olvasásnál lehetséges lesz, hogy legalább ezen, változtatás történjék.

A z s i n a t i t a n á c s m ű k ö d é s e különösen azon időre vonatkozik, midőn az egyetemes zsinat nincs összegyűlve; vezeteti a közvetítést az egyetemes zsinat és főegyházi tanács közt és képviseli az előbbit az utóbbival folytatandó közönséges tanácskozásoknál, mely végre minden évben egyszer Berlinbe összehívatik.

Az egyetemes zsinatot a k i r á l y hívja össze, minden 6 évre rendes gyűlésre, különben szükség esetén rendkívüli. „A k i r á l y t i l l e t i mindenkor a gyűlésnek bezárása, vagy elnapolása.” Királyi b i z t o s a főegyháztanács elnöke, a ki mindenkor megragadhatja a szót és indítványokat tehet. A kultusminiszter és biztosai „fel vannak hatalmazva, hogy az üléseken jelen legyenek és mindenkor megragadják a szót, mihelyt azt az állam érdekében kívánatosnak látják.” — Az egyetemes zsinat megszabja önnön foglalkozása folyamát és határoz tagjainak törvényessége fölött. A tanácskozások n y i l v á n o s a k, a bizalmas tanácskozás zárt lehet.

Az egyetemes zsinat költségeit az egyetemes zsinat pénztára viseli, melyet a tartományi zsinatok pénztárából beszo- gál-

tatott adományok képeznek. E szerint a zsinati költségéről szóló rövid szakasz hamar előn végezve; a bizottság, melyre a 2. és 3. §§-ok és a zárhatározatok fölötti tanácskozás bizatott, a közben munkálatát elvégezte és december 13-án a küzdelemre és e nehéz pontokra által mehettek. A bizottságban és azon kívül igen hamar kiképződött ama helyesen megalapított ítélet, hogy a zárhatározatok, ugy a mint azok hangzanak, semmi esetre el nem fogadhatók. És valóban azok alapokban nagyon messze esnek az egyházi szellemtől, kivitelökben pedig technikai nehézségekbe ütköznek. Ezért négy különböző javaslat felett folyt a vita a bizottság kebelében. T e c h o w városi tanácsnok az egyetemes zsinati tagoknak a gyülekezetek választó férfai általi választását ajánlja; H i n s c h i u s tanár azt akarta, hogy az egyetemes zsinatra a kerületi zsinatok által történjék a választás; G e s s tanár azt javasolta, hogy minden gyülekezetben egy lelkészre két világi választassék. — Minthogy ez utóbbi ajánlat a kormány céljaival, mely épen a nagyobb városokat akarja előnyben látni, épen nem találkozott, a T e c h o w indítványa igen radikalnak, a H i n s c h i u s indítványa pedig gyakorlatilag nehezen keresztülvihetőnek mutatkozott; a bizottság elvégre mégis a tervezetben levő pótcikelyre tért és azt oda módosította, hogy a kerületi zsinatra a világiak egy harmada az egyháztanácsosokból és jelenlegi vagy volt egyháztanács tagokból, a második harmadrész az egyesült községi képviselő testületből választassék, még pedig úgy, hogy egy egyes gyülekezetnek sem szabad az utolsó harmadrész egy negyedénél többet választani. Ezután jelentést tett G o l t z tanár, a bizottság előadója, minthogy ő a 2-ik és 3-ik §-hoz egyszerűs mind a B e n d a indítványát ajánlja, mely oda ment ki, hogy Berlin, mint különös tartományi zsinat különíttessék el. Záradékkul felolvasta az egyetemes bizottság által fogalmazott következő tartalmu resolútiót: „A zsinat az előtte fekvő rendtartást annyiba tekinti egy elválaszthatlan egésznek, a mennyiben a kerületi- és tartományi zsinatrendtartás országos törvény általi elismerését, az egyetemes zsinatrendtartás egyidejű országos törvény általi elismerése nélkül, el nem fogadhatónak itéli.“ Ebben rejlett azon áldozat hozatal, hogy a zárhatározatok csak azon feltétel alatt fogadtatnak el, ha az országgyűlés az egész alkotmányt helybehagyja. (Folyt. köv.)

Közli: R á c z K á r o l y.

K Ü L Ö N F É L É K.

L a p u n k jelen 3-dik számát már csak azokhoz irányoztuk, kik az előfizetést vagy megrendelést beküldték. A később érkező megrendelőknek a számokat kipótoljuk, teljes számú példányokkal szolgálhatunk.

M é r s é k l e t! A hittani álláspontok tekintetében a kedélyek erősebb hullámzását észlelvén protestántizmusunk körében, azon óhajomat fejezem ki: igyekezzünk mindnyájan a mérséklet szelidebb határai közt maradni, melyre buzgó ügyfeleimet magános levelekben szerkesztői jegyzetekben kérve figyelmeztettem eddig is. Nem lehetvén a Lap gépileg merev egységbe szorítója az egyéni nézeteknek, az egyéni szabadság elvéneél fogva, a szerkesztő sem oszthatja mindig a kemény kifejezéseket egész terjedelmükben, habár közli is azokat; közli nehogy a nézet elnyomásával vádoltassék. Elvszilárdság a fő és lényeges, mert ez az a mi az elvszentségből folyó mérséklettel párosítva győzelemre segít.

S z e r k.

N a g y J ó z s e f a l a p i t v á n y. Jan. 13. tartotta az alapítványi bizottság ülését Debreczenben s a N. J. alapítványnak 1874-re szóló 500 frt ösztöndíját a 3 pályázó közül Márk Ferencz hittanvégzett, jelenleg Edinburgban tanuló akadémikus jeles ifjunak adományozta, ki azt kiváló mérvben megérdemli, őt Riggenbach és Smeaton tanárok is hathatós levelekben ajánlták. Az 1875-ik évről járó 500 frtnyi ösztöndíj kiadása f. é. april hóra halasztatott el.

D e b r e c z e n i k o l l é g i o m. A téli félévet berekesztő párbeszédi vizsgák jan. 20—31. tartatnak, a nyári félév febr. 9 veendi kezdetét.

N a g y - K ö r ö s 1876. jan. 15-kén. Az itteni lyceumi és praepar. tanárok, a h. h. egyháztanácsal karöltve egy meteorologiai észlelő intézet létrehozásán fáradoznak. E célra az országos meteorol. intézet értékes ajándékkal, az egyháztanács 150 frttal járult; a tanártestület hangversenyt rendezett, mely 68 frtot jövedelmezett; továbbá felolvasásokat tart, melyek, bár tudományosak, és népszerűek is, fájdalom, gyéren látogattnak; felhívást bocsátott ki a városi közönség s vidéki érdekeltekhez; végre egy szini előadást kíván tartani. Az észlelde a lyceumi épületben fog felállíttatni, sőt a készletek nagyobb része rendelkezésünkre áll.

A lyceumban az 1875/6 első félévi magánvizsgálatok és szigorlatok febr. 10—19-ig tartatnak.

„T e m p l o m i é s t e m e t é s i k a r é n e k e k“ című munka II. füzetére kibocsátották az előfizetési felhívást Sz Nagy József és Oláh Károly tanítóképezdei zenetanárok Nagy-Körösön. Három férfihangra 41 templomi és 25 halotti éneket tartalmazand különösen a hazai ref. egyházi énekkarok számára. Előfizetési ára 2 frt, mely márcz. 1-ig Oláh Károly tanárhoz Nagy-Körösre küldendő be, a munka akkorára megjelen. Egyházi énekgyűnk barátainak figyelmébe méltán ajánlható.

C h o r á l k ö n y v. Nagy Lajos orgonista s énekvezér a nyíregyházi ev. egyháznál előfizetési felhívást bocsátott ki. „Általános Chorálkönyvre“ a magyarhoni ág. hitv. ev. egyetemes egyház számára. Később bővebben megemlítjük.

(K á m o r y h o z). N. t. Kámory Sámuel hittanár ur s biblia fordító már rég megígérte, hogy az apokryphus könyveket is lefordítandja s kibocsátandja; tisztelettel kérde egy érdekel: „mikor váltja be a tanár ur ígését?“ (Beküldetett.)

T o m k a K á r o l y missionarius és pitesti lelkész ellen a pitesti egyház község több tagja, s a tanító, panaszt emelt, Tomka viszont ellenök. A felzavart egyházi béke helyreállítása végett az erdélyi ref. egyh. kerület igazgató tanácsa a helyszíne nére bizottság küldését rendelte el. Sajnos, hogy a missió békés művét iy zavarok háborítják. (E. P. K.)

H a l o t t i i m á k. Kérelem. Könyves Tóth Kálmán „A koporsónál“ című halotti imák t. gyűjtőjéhez! Miután fentjelt halotti imakönyv nem sokára sajtó alul kikerül, tisztelettel felkérem a t. gyűjtőket és mindazokat, kik még e művet az előfizetési áron megszerezni óhajtják; kegyeskedjenek az aláírók névsorát hozzám meelőbb megküldeni, mert megjelenése után a könyv csakis a magasb bolti áron lesz megszerezhető. Előfizetési vagy aláírási ára egy diszesen kötött példánynak 2 frt. o. é. Miskolcz. jan. 10. 1876. tiszteletteljesen F r a e n k e l B. kiadó-könyvtár.

B u d a p e s t, az ide való ref. egyházban a lefolyt év alatt születés 617, halálozás 469 történt, házasságra lépett 144 pár. — (P—L.)

T Á R C Z A.

Krisztus tanítása és befolyása a világra.

(3-dik folytatás.)

A legvilágosabban tanítják a synoptikusok Krisztus istenségét, királyságát és főpapságát. Krisztus állandóan nevezi magát azok szerint „ember fiának,” „Isten fiának” és „királynak” vallja magát; feltétlen engedelmisséget, határtalan szeretetet követel, — „a ki atyját, anyját jobban szereti nálamnál, nem méltó én hozzám” — megbocsátja a bűnöket, ő a szombatnak ura; kereszttel szent lélekkel; hirdeti saját törvényét, fel van ruházva teremtő hatalommal, mert megsokasítja a kenyeret, visszaadja a vakoknak szemök világát, feltámasztja a halottakat, lecsillapítja a vihart; hirdeti magát az egész világ bírójának, ki királyi székén ülve minden népeket maga körül össze fog gyűjteni, ítéletet mond oly szavakban, melyekből megértjük, hogy a valódi engedelmisség abban áll, ha őt fogságban, betegségben, nyomorúságban és szenvedésekben várjuk, bűn pedig, őt megvetni. A legfontosabb pedig, hogy a három evangyélislista az urvacsora szereztetését elbeszéli, a mit János nem tesz. S bármit tanítsanak a különféle egyházak az urvacsora jelentőségére s áldására nézve, annyi bizonyos, hogy Jézus Krisztus magát abban, mint lelki életet fentartó hatalom, mint ama nagy áldozat, a húsvéti báránynak ellenképe állítja elő és vallja, hogy az ő teste és vére minden tanítványainak lelkeit örök időkre táplálni s éltetni fogja. De micsoda az, magát elébb az Isten báránynak — mely a világ bűneit eltörli — nevezni, azután pedig magának tulajdonítani a fentartó, erősítő, életadó hatalmat, mely egyedül az Istent illeti meg? Bátran állítom tehát, hogy ha az evangyéliomok több mint haszontalan papírok, ha általában történeti okmányok, akkor azt tanulhatjuk belőlök, hogy Krisztus magát az ő tanítványai elé nemcsak mint tanító, nem is mint pusztá próféta, hanem mint az ő főpapok, királyok, s Istenök állította.

S ebben is teljes tökéletes az ő eredetisége. Soha előtte ehhez hasonlót senki nem állított. Legtávolabbról sem lehet ezzel összehasonlítani, a mit a pogány mesék az istenekről mondanak, hogy ezek az emberekhez leszálltak, vagy hogy némely emberek ivadékaik az istenségeknek. A pogányok istenei csak istenített emberek vagy személyesített természeti erők valának. Azért nagyon könnyen képződtek mythosok az ő testi megjelenésökről, földi szereteteikről s földi sarjadékaikról. A nagy pantheistikus vallások pedig tanítják, hogy minden érző lényben rejlik az istenségnek szikrája s hogy azért a z lassan-lassan istenné fejlődhetik. De a pantheismus szerint az isten valóban csak az életnek s ismeretnek általános elve, mely az egész mindenségben keresztül vonul, de az nem személy, hanem legfeljebb személytelen erő. Ez tehát székelhet az Ápis bikában, a tibeti Lámában, legfőbb ismeretté fejlődhetik a Buddhában, de egyikben sem valóságos isten, egyikben sem amaz élő, gondolkodó s akaró teremtő s a mindenségnek ura. Krisztus pedig oly nép közt élt, melynek — mint egyetlennek a földön — már tiszta fogalma volt a nagy, személyes Istenről, ki szintoly egy és személyes, mint minden ember, miután az ember épen az isten képére teremtett. Krisztus oly nép közt élt, mely

ezen egy, szemémélyes Istent, oly nagynek és hatalmasnak tartotta, hogy nevét kiejteni félt, t. i. azon nevét, mely által magát különösen kijelentette; félt pedig azért kiejteni e nevet, mert azt gondolta, hogy ama név az eget és földet megrázkódtatná. S imé, Krisztus magát mégis fiának mondta ezen egyetlen, nagy, közölhetetlen, kiejthetetlen lénynek.

S ne mondják a modern kritikusok, hogy oly időpontban jött, melyben a zsidók reménysége mennyei küldöttekben összpontosult, — kiktől megváltást s szabaditást vártak, s hogy ő az ő eszmekörükbe lépett, várakozásaikból hasznot húzott s előítéleteiknek hizelgett. Kétségtelen dolog, hogy ők oly Messiást vártak, ki az ő nemzetöket megszabadítsa, ellenségeiket leigázza, s királyságukat kiterjeszse. De már arra sohasem gondoltak, hogy az a Messiás magát a legfőbb Jehovának tartsa, hogy nem testeiket, hanem lelkeiket fogja halála által, mint az oltáron feláldozott bárány megváltani akarni; arra sohasem gondoltak, hogy nem az ő patriotismusokat éleszteni, nem az ő nemzetöket emelni, hanem azt fogja tanítani, hogy a patriotismust az általános emberszeretetnek rendeljék alá, s hogy a helyett, hogy Izrael földi királyságát a világon terjeszteni, egy merőben erkölcsi és szellemi országot alapítana, melyben a görögök, rómaiak, samaritánusok csak úgy foglalhatnak helyet, mint Ábrahám kegyelt magzatai. E gondolattól oly távol valának, hogy épen e miatt feszítették keresztre a Messiást.

S a mily eredeti, ép oly merész is volt Jézus e tanítása. Az alázatos, soha nem kérkedő, önzetlen zsidó falusi ember magát az örökkévaló Istennek jelentette ki. Ha ez önhittség, jogbitorlás volt, akkor megérdemelte a halált. Lássuk, vajjon fanatizmus volt-e az? A történelemben nem találunk jellemet, mely annyira összpontosította volna magában a nyugalom, önuralom és mérsékelttség erényeit, mint Jézus. Az ő ékes szólása, ezt nem tagadhatja senki, a ki olvasta: „nézzétek a mezőnek liliomait,” a ki hallotta: „jöjjetek én hozzám mindnyájan, a kik elfáradtatok és megvagytok terhelve.” — az ő ékes szólása, noha mindig a szívet meghatotta, sohasem volt rhetorikai, soha izgató. Meggyőző volt, mert az igazságot szeretetben hirdette. — Valóban, fanatizmus vagy örültség, ezen vádat csak azon indokból lehetne ő ellene emelni, hogy ő hitte a mit tanított, s okos ember azokat nem hiheti. De e vádat vissza kell vonni, mert ugyanazt hitték Baco, Locke, Leibnitz, Newton, s ugyanazt hiszik a legokosabb emberek a keresztyénségben most is.

Ámítás, csalás, egy másik vád. De Krisztus tanításának legfőbb alapelve vala: a z igazság. A ki az igazságszeretetet s gyűlöletet minden hamisság, s képmutatás ellen oly szigorú őszinteséggel s nyíltsággal hirdette, az nem alapíthatta tanítását ámitásra vagy csalásra. A ki sohasem igyekezett a nép izlését kielégíteni s a nép előítéleteiből hasznot húzni, sőt mindezeknek nyíltan és bátran ellenmondott; a ki önzetlen szándékból s teljes önérdek nélkül az emberek erkölceit akaratjok ellenére is javítani igyekezett, s ezért nyilván semmi világi nyereséget nem, de igenis üldöztetést, szenvedést s halált aratott, az tanítását sohasem alapíthatta ámitásra vagy csalásra.

(Folyt. köv.)

Rimler Károly.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.